

načnost postavljenih ciljeva, sadržajna kvaliteta, metodička kvaliteta i estetska kvaliteta. Prema svakom kriteriju naslovi su dobili bodove i u skladu s brojem bodova i jednu od triju ocjena: »prihvatljivo«, »preporučljivo« i »izvrsno«.

U knjizi je zastupljeno šesnaest medijalnih područja, kao što su primjerice: leksikoni, savjetnici, diskursi, serije dijapozitiva, igre, slikovnice, projekti, nastavni materijali, časopisi itd. Svaki pojedini objavljeni naslov iz spomenutih medijalnih područja prikazan je na jednoj stranici knjige, tako da predstavljaju odličnu informaciju. Naime, s nekoliko riječi naznačeno je područje obrađeno u nekom od naslova. Na primjer: »diskurs«, »antropologija«, »etika«. Osim toga navedeni su podaci o autoru, izdavaču, korisnicima (npr. nastavnicima, odraslima, mladima...), godina izdanja i cijena. Najveći dio prikaza kratka je informacija o sadržaju, problemima, aspektima itd. o kojima se u knjizi govori (didaktičkom materijalu, filmu i sl.), te jedna od triju spomenutih ocjena koja čitatelju služi kao orijentacija o vrijednosti navedenog rada. Zapravo, stručnjaci su recenzirali rad i sugeriraju čitatelju njegovo korištenje ili ne.

Na kraju knjige nalazi se popis od približno 350 pojmova prema kojima se vrlo lako može orijentirati u sadržaju publikacije, a priložen je i adresar izdavača radi eventualne kupnje knjiga odnosno drugih materijala.

Ökologie & Lernen je prva knjiga sažetaka koja daje prikaz novih naslova iz područja ekologije (i srodnih disciplina) u različitim medijalnim sredstvima, koji bi svakako trebala imati svaka ozbiljnija knjižnica u obrazovnim institucijama. Naravno, za one koji se posebice bave ekologijom, ovo je svakako preporučljivo informativno sredstvo.

Literatura:

1. WCED — World Commission for Environment and Development (1987). *Our Common Future*. Oxford.

2. Adriaanse, A. (1993). *Environmental Policy Performance Indicators*. Hag: Netherlands.
3. Spangenberg, J.H. /koord./ (1995). *Towards Sustainable Europe*. Nottingham: Russell Press.
4. Moscovici, S. (1982). *Versuch über die menschliche Geschichte der Natur*. Frankfurt/Main.
5. Hassenpflug, D. (1993). *Sozialökologie*. Opladen: Westdeutscher Verlag.
6. Bruckmeier, K. (1994). *Strategien globaler Umweltpolitik*. Münster: Westfälisches Dampfboot.

Ivan Cifrić

Hansruedi Wildermuth

PRIRODA KAO ZADAĆA

Piručnik praktične zaštite prirode u općinama

Državna uprava za zaštitu kulturne i prirodne baštine, Zagreb 1994, 297 str.

»Očuvanje prirode i čovjekova okoliša« jedna je od deset najviših vrednota ustavnog poretka Republike Hrvatske (Ustav Republike Hrvatske, čl. 3). Ona je vrlo zahtjevna u postavljanju stručne i političke operative, unatoč tome što državi stoje na raspolaganju različite institucije (od znanstvenih do upravnih) i mehanizmi (od normativnih do edukativnih) u postizavanju ovoga cilja. No, nedvojbeno je i to da se očuvanje prirode i čovjekova okoliša ne može postići samo državnim mehanizmima i sredstvima. Za to je potrebna općenito pogodna klima u društvu, koje ovu vrednotu uistinu smatra jednom od najznačajnijih. Osim toga, u zaštiti prirode i okoliša potrebna je vrlo široka mreža međusobno povezanih interesa i ideja, kako vladinih tako i nevladinih organizacija — od općine naviše. K tome i pojedinac u sredini u kojoj živi mora senzibilno percipirati svoj svijet ka-

ko bi ga ostavio kao vrijednu baštinu svojim nasljednicima i uključiti se u očuvanje prirode prema osobnim sklonostima. Neki su skloniji institucionalnim oblicima a drugi neformalnim oblicima djelovanja. Odgovornost za naše kulturno i prirodno naslijeđe na svima je nama i u interesu sviju nas.

Pa ipak, problem nije tako jednostavan kako se to možda na prvi pogled čini. Iluzija bi bila očekivati da se samo dobrim zakonima ili institucionalno problem može riješiti i ostvariti poželjni ciljevi. Potreban je velik napor, osobito danas i sutra, kada nas očekuju i dodatne brige u sanaciji ratnih posljedica za prirodu i okoliš. Hrvatska je, osim toga, tek započela normativno uređivati pitanja okoliša, inovirajući neke zakone i donoseći nove, kao što je i Zakon o zaštiti okoliša; tek ulazi u sustav međunarodnih organizacija i prihvaća njihove uzuse i obveze, kao što su one iz Ria ili ratifikacija (dosad) desetak međunarodnih konvencija.

Bez obzira na svjetska, a time i naša, nastojanja da se što je moguće više normativno uredi ova problematika, obvezatnost nije jedini način u zaštiti. Bez dobrovoljnosti i svjesnih odluka nema dobre politike u zaštiti prirode i okoliša. Jedan važan aspekt je svakako i (dobrovoljna) edukacija, nastojanje pojedinaca, organizacija i drugih da nauče kako vrednovati i kako štiti što se procijeni kao vrijedno. Educiranost je stoga pretpostavka djelotvorne zaštite i održavanja krajolika. Taj problem nije bio relevantan za premoderna društva onoliko koliko je postao relevantan i urgentan za moderno društvo, a osobito u drugoj polovici dvadesetog stoljeća. Danas su se pokazali kumulativni učinci zagadivanja i ugrožavanja prirode, kao posljedice civilizacijskog odnosa prema prirodi, ali i još uvijek nedovoljna zaštita prirode. Nastavak industrijalizacije i urbanizacije u razvijenim društvima te tranzicija nerazvijenih društava pojačavaju sam problem zagadivanja, ali i educiranja. O potrebi ekološkog odgoja

progovoreno je još 1974. godine na Teheranskoj konferenciji, a od tada do danas o njemu se sve više govori i piše.

Pored načelnih i teorijskih rasprava o ekološkoj edukaciji, njezinim oblicima itd., koji polaze od znanstvenih spoznaja, različitih etičkih načela ili općenito humanističkih apela društvu da nešto učini, poduzimaju se i sasvim praktični koraci u edukaciji. Oni su, naime, veoma važni jer su praktična znanja i djelovanje na mikro-razini pogodni oblici širenja i omasovljenja pripravnosti ljudi za rad u zaštiti vlastite lokalne sredine. U tom se otvara poseban problem primjerenih metodičkih i didaktičkih priručnika koji bi mogli poslužiti kao obrazac djelotvorne edukacije na primjerima. Jedan takav primjer prezentacije pogodnog materijala tiskan je u *Socijalnoj ekologiji* (2/1993), zahvaljujući zalaganju Goethe-Instituta iz Zagreba, a predstavlja tekstove njemačkih autora. Možda je to bio i početak sustavnog rada na edukaciji.

U izdanju Državne uprave za zaštitu kulturne i prirodne baštine objavljen je prijevod knjige švicarskog autora Wildermutha, *Priroda kao zadaća*, i — kako sam podnaslov kaže — **Priručnik praktične zaštite prirode u općinama**. Namijenjen je širenju metodičnosti u edukaciji o zaštiti prirode, ponajprije najodgovornijima u općinama. Općina kao razina zaštite nije slučajno odabrana. Na lokalnoj razini svakome je dostupnija informacija o stanju sredine u kojoj živi i značenju prirode i okoliša za njega i njegove potomke. Osim toga, pojedincima je lokalna razina primjerenija kao motivacija u angažmanu. Jednako tako može se dodati i argument da se zaštitom na mikrorazinama može postići masovnost sudionika i istodobno zahvatiti gotovo cijelu zemlju. Problemi ne izgledaju »daleki« i nepoznati, već prepoznatljivi.

Priručnik je organiziran u 35 odjeljaka, a podijeljen je u tri dijela. Prvi dio je *Opći dio*. U njemu autor piše o razlozima zašto

treba štiti prirodu, o zaštiti vrsta i biotopa, o mogućnostima zaštite prirode na razini općine, o održavanju zaštićenih područja itd. U ovom dijelu daju se potrebni okviri za konkretne primjere navedene u nastavku priručnika.

Drugi dio ima naslov *Posebni dio: Ugroženi životni prostori i spomenici prirode*. To je sadržajno bogat, primjerima oblikovan pristup u kojemu su navedeni pojedini primjeri ugroženih dijelova životnih prostora kao što su: obale jezera, bare i lokve, nakupine vode, rijeke i potoci, pojedinačna stabla, stare oranice i voćnjaci, geološki spomenici prirode itd. Svaki primjer popraćen je slikama, crtežima te sažetkom koji pojašnjava smisao i rezimira misao i način rada na tom problemu. Primjeri su obrađeni tako da mogu poslužiti kao uzori rada u drugim sredinama, a ne samo u Švicarskoj. Osim toga, slikovni materijal može biti, zahvaljujući formatu knjige, pogodan za projekcije.

Raznolikost tema asocira na naše sredine i lokalitete, pa je i u tome priručnik poticajan.

Treći dio, *Dodatak*, predstavlja primjere iz prakse o tome kako se postupa želi li se zaštititi neki lokalitet ili drugi vrijedan spomenik. Tu su dani primjeri konkretnih općinskih odluka o zaštiti, a koji se vrlo lako mogu prilagoditi našim prilikama. Važno je to da se korištenjem ovog materijala možemo stvarno praktično educirati bez velikih napora.

Na kraju priručnika popis je hrvatskog i latinskog nazivlja za spomenute biljke i životinje te mali rječnik pojmova koje autor koristi.

Činjenica je da je izdavač napravio veoma koristan potez tiskajući ovaj priručnik. Cinici bi odmah zapitali: A zašto se prevodio priručnik, zar se u Hrvatskoj nije mogao pripremiti sličan, s primjerima iz naših krajeva? Pitanju ima mjesta, kao i odgovoru da se radi o uistinu edukativno vrijednom materijalu, i to iz Švicarske — države koja ima mnogo više iskustava u

zaštiti prirode i okoliša, pa nikako nije naodmet nešto naučiti od onih koji znaju više ili su ažurniji u primjeni znanja.

Tiskanje priručnika čini nam se korakom iza kojega tek slijedi pravi posao. Za dobro obavljanje tog edukacijskog procesa potrebna je djelotvorna organizacija, erudicija nosilaca (izvođača) edukacije — ako se radi o organiziranoj edukaciji — a potrebno je i mnogo više suradnje naših ministarstava i uprava te posebno kvalitetnih ljudi u županijskim i općinskim sredinama. A ljudi postaju takvi samo obrazovanjem.

Čini nam se potrebnim dati još jednu napomenu. Bilo bi veoma površno se sada oslonimo samo na Priručnik a zanemarimo činjenicu da se vladine i nevladine organizacije moraju naći na istom poslu. Kriva je, naime, pretpostavka da su pojedinci ili čitave grupe nevladinih organizacija »sposobne« i znalci zaštitarskih poslova. I oni moraju još mnogo učiti, ako ne o struci, onda o komuniciranju na zajedničkom poslu i za zajednički cilj.

Ivan Cifrić

Shoshana Gabbay

THE ENVIRONMENT IN ISRAEL

State of Israel, Ministry of the Environment, Jerusalem, 1994, 255 str.

Posljednje desetljeće ovog stoljeća sve je snažnije obilježeno institucionalnom usredotočenosti, promptnim uključivanjem i akcijskim orijentiranjem na odgovornost prema okolini i njenoj kvaliteti za življenje. Ekologijska istraživanja — financirana iz nacionalnih ili međunarodnih fondova — propituju oblike gospodarskog razvoja, ekološku osviještenost populacije, stanje prirodnih resursa i energenata, politiku i programe zaštite